Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
Y. BOT
представено на 14 март 2019 година[1]

Дело C-38/18

Massimo Gambino,
Shpetim Hyka
срещу
Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bari,
Ernesto Lappostato,
Banca Carige SpA — Cassa di Risparmio di Genova e Imperia

(Преюдициално запитване, отправено от Tribunale di Bari (Районен съд Бари, Италия)

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси — Директива 2012/29/ЕС — Защита на жертвите на престъпления — Член 16 — Право на постановяване на решение за обезщетение в рамките на разумен срок — Член 18 — Мерки за защита по време на разпит — Промяна в съдебния състав, пред който пострадалото лице е било разпитано в качеството на свидетел — Национална правна уредба, която позволява на обвиняемия да се противопостави на прочитането на протокола от разпита и да поиска провеждането на нов разпит пред новия съдебен състав — Съвместимост — Харта на основните права на Европейския съюз — Членове 47 и 48 — Конвенция за защита на правата на човека и основните свободи — Член 6, параграф 1 и параграф 3, буква d) — Правила за прилагане на правото на справедлив съдебен процес при промяна в съдебния състав — Принципи на устното начало и на неизменност на съдебния състав — Принцип на непосредственост“

I. Въведение

1. В рамките на наказателно производство, почиващо на състезателното начало, допуска ли Директива 2012/29/ЕС[2] национална правна уредба, която предвижда в случай на промяна в съдебния състав, пред който е било разпитано пострадалото лице, процесуален ред, по силата на който обвиняемият може да се противопостави на прочитането на протоколите от разпита на това лице, като по този начин изиска провеждането на нов разпит пред новия съдебен състав?

2. Това е по същество предметът на преюдициалния въпрос, поставен от Tribunale di Bari (Районен съд Бари, Италия).

1 Език на оригиналния текст: френски.

2 Директива на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета (ОВ L 315, 2012 г., стр. 57).

3. Този въпрос се поставя в рамките на наказателно производство, образувано срещу г-н Massimo Gambino и г-н Shpetim Hyka, обвинени в измама и в пране на пари, като пострадалото лице е било разпитано като свидетел на обвинението в открито съдебно заседание, проведено пред запитващата юрисдикция. Тъй като след разпита един от тримата съдии, членове на първоинстанционния съдебен състав, е бил сменен, защитата се основава на приложимите разпоредби от Codice di procedura penale (Наказателно-процесуален кодекс), за да се противопостави на прочитането на протокола от разпита пред новия съдебен състав, като по този начин изиска провеждането на нов разпит.

4. Съдът не за първи път получава запитване относно съвместимостта на разпоредбите на този Наказателно-процесуален кодекс с мерките за защита, от които се ползват пострадалите лица в правото на Съюза. По делата, по които са постановени решения от 16 юни 2005 г., Pupino [3] и от 21 декември 2011 г., X [4], Съдът е трябвало да тълкува разпоредбите на Рамково решение 2001/220 в контекста на специалния способ за предварително събиране на доказателства, предвиден в италианската наказателноправна система в полза на най-уязвимите пострадали лица.

5. В рамките на настоящото дело този път от Съда се иска да установи обхватът на мерките за защита, предвидени в Директива 2012/29, която заменя Рамково решение 2001/220, когато съгласно разглежданата национална правна уредба обвиняемият може да се противопостави — при промяна в съдебния състав — на използването на протоколите от разпитите на пострадалото лице.

6. По-конкретно, Съдът трябва да установи обхвата на тези мерки, предвидени в глава 4 от посочената директива, като вземе предвид основните права, от които се ползва обвиняемият по силата на членове 47 и 48 от Хартата на основните права на Европейския съюз [5], както и по силата на член 6, параграф 1 и параграф 3, буква d) от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи [6].

7. Макар посочената директива да изисква от държавите членки да гарантират висока степен на защита на жертвите на престъпления с приемането на подходящи мерки за провеждане на разпита им в хода на съдебното производство, в настоящото заключение ще докажа, че законодателят на Съюза не е възнамерявал да ограничи броя на разпитите на пострадалото лице в открито съдебно заседание, с изключение на случаите, при които жертвата е дете.

8. Ще обясня, че в правна система като разглежданата в главното производство зачитането на правото на справедлив съдебен процес и на правото на защита изискват съдебният състав, който трябва да се произнесе по виновността на обвиняемия, да е същият, пред който по принцип се провежда разпитът на свидетеля, по-специално когато става дума за решаващ свидетел, въз основа на чиито показания може да се установи виновността или невиновността на обвиняемия. Това произтича от принципа на устното начало и принципа на неизменност на съдебния състав, разбирани като принцип на пряко и непосредствено познаване на делото, както и от практиката на Европейския съд по правата на човека. В този контекст, когато разпитът на свидетеля е от решаващо значение за установяване на виновността или невиновността на обвиняемия, промяната в съдебния състав след разпита на този свидетел по принцип води до провеждането на нов разпит на свидетеля.

3 C-105/03, EU:C:2005:386.

4 C-507/10, EU:C:2011:873. В това решение Съдът е запитан относно съответствието с членове 2, 3 и 8 от Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета от 15 март 2001 година относно правното положение в наказателното производство на жертвите от престъпления (ОВ L 82, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 104) на разпоредбите на Наказателно-процесуалния кодекс относно специалния способ за предварително събиране на доказателства („incidente probatorio“).

5 Наричана по-нататък „Хартата“.

6 Подписана в Рим на 4 ноември 1950 г., наричана по-нататък „ЕКПЧ“.

9. При тези обстоятелства ще предложа на Съда да постанови, че с изключение на мерките, предвидени в полза на децата, жертви на престъпление, няма разпоредба на Директива 2012/29, която да не допуска национална правна уредба като разглежданата, която позволява на обвиняемия да се противопостави на прочитането на протоколите от разпита на пострадалото лице, като по този начин изиска провеждането на нов разпит пред новия съдебен състав.

10. За сметка на това ще посоча, че когато обвиняемият иска провеждане на нов разпит на пострадалото лице, компетентните национални органи са длъжни да извършат в съответствие с изискванията на Директива 2012/29 индивидуална оценка с цел да се установят специфичните нужди на пострадалото лице и евентуално доколко то може да се ползва от специалните мерки за защита, предвидени в членове 23 и 24 от тази директива. В този контекст смятам, че националните съдилища трябва да гарантират, че посочените мерки не засягат справедливия съдебен процес по смисъла на член 47, параграф 2 от Хартата и не нарушават правото на защита по смисъла на член 48, параграф 2 от нея.

11. Накрая ще уточня, че Директива 2012/29 допуска държава членка да приеме мерки, които предоставят по-висока степен на защита във връзка с разпита на пострадалите лица в хода на наказателното производство, при условие обаче че тези мерки не нарушават процесуалните права на обвиняемия.

II. Правна уредба

А. ЕКПЧ

12. Член 6, параграф 1 и параграф 3, буква d) от ЕКПЧ, озаглавен „Право на справедлив съдебен процес“, гласи:

„1. Всяко лице […] при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо […] гледане на неговото дело в разумен срок от […] съд […].

[…]

3. Всяко лице, обвинено в криминално престъпление, има в частност следните права:

[…]

d) да участва в разпита или да изисква разпит на свидетелите на обвинението и да изисква призоваването и разпитът на свидетелите на защитата да се извършват при същите условия, както на свидетелите на обвинението“.

Б. Правото на Съюза

1. Хартата

13. Член 47, параграф 2 от Хартата гласи, че „[в]секи има право неговото дело да бъде гледано справедливо и публично в разумен срок от независим и безпристрастен съд, предварително създаден със закон“.

14. В член 48, параграф 2 от Хартата се уточнява, че „[н]а всеки обвиняем се гарантира зачитане на правото на защита“.

2. Директива 2012/29

15. Директива 2012/29 има за цел да преразгледа и допълни принципите, определени в Рамково решение 2001/220, и да повиши равнището на защита на жертвите, по-специално в рамките на наказателното производство [7].

16. Целта на Директивата е да се гарантира, че жертвите на престъпления получават подходяща информация, подкрепа и защита и могат да участват в наказателното производство [8].

17. Съображения 11, 12, 20, 53, 55, 58 и 66 от посочената директива имат следния текст:

„(11) В настоящата директива се установяват минимални правила. […]

(12) Правата, установени в настоящата директива, не засягат правата на извършителя на престъпление. […]

[…]

(20) Ролята на жертвите в наказателноправната система и обстоятелството дали те могат да участват активно в наказателното производство се различават между държавите членки в зависимост от националната система и се определят от един или повече от следните критерии: […] дали жертвата е правно задължена или от нея се изисква да участва активно в наказателното производство, например като свидетел […] Държавите членки следва да определят кой от тези критерии се прилага за определяне на обхвата на установените в настоящата директива права, когато има позоваване на ролята на жертвата в съответната наказателноправна система.

[…]

(53) Рискът от вторично и повторно виктимизиране, от сплашване и от отмъщение от страна на извършителя на престъплението или в резултат на участието на жертвите в наказателно производство следва да се ограничи чрез провеждане на производството по координиран и основан на уважението начин, което дава възможност на жертвите да изградят доверие в съответните органи. Взаимодействието с компетентните органи следва да бъде максимално улеснено, като същевременно се ограничи броят на ненужните контакти с жертвата посредством например видеозапис на разпитите и допускане използването на тези записи в съдебното производство. […]

[…]

(55) По време на наказателното производство някои жертви са особено изложени на риск от вторично и повторно виктимизиране, от сплашване и отмъщение от страна на извършителя. Възможно е този риск да произтича от личните особености на жертвата, от вида или характера на престъплението или от обстоятелствата, при които е извършено. Тези рискове могат да бъдат ефективно установени единствено чрез индивидуални оценки, извършени на възможно най-ранен етап. Тези оценки следва да се извършват за всяка жертва, за да се определи дали тя е изложена на риск от вторично и повторно виктимизиране, от сплашване и от отмъщение, и какви специални мерки за защита са необходими.

7 Вж. съображение 4 от тази директива.

8 Вж. член 1, параграф 1, първа алинея от Директива 2012/29.

[…]

(58) На жертвите, определени като уязвими по отношение на вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение, следва да се предложат подходящи мерки за защита по време на наказателното производство. Конкретният характер на тези мерки следва да се определя чрез индивидуална оценка, като се вземе предвид желанието на жертвата. Обхватът на всяка подобна мярка следва да се определя, без да се засягат правото на защита и в съответствие с правилата за дискреционните правомощия на съда. Тревогите и опасенията на жертвите по отношение на производството следва да бъдат ключов фактор за определяне дали жертвата се нуждае от конкретна мярка за защита.

[…]

(66) Настоящата директива зачита основните права и съблюдава принципите, признати в [Хартата]. По-специално тя цели да утвърди […] правото на справедлив съдебен процес“.

18. Глава 3 от Директива 2012/29 се отнася до „[у]частие[то] в наказателното производство“ на жертвите. Член 16, параграф 1 от тази глава гласи:

„Държавите членки гарантират, че в хода на наказателното производство жертвите имат право да получат решение за обезщетение от извършителя на престъплението в рамките на разумен срок, освен ако в националното право не се предвижда това решение да бъде постановено в друго производство“.

19. Глава 4 от тази директива се отнася до „[з]ащита[та] на жертвите и [до] признаване[то] на жертвите със специфични нужди от защита“ и съдържа членове 18—24.

20. Член 18 от посочената директива, озаглавен „Право на защита“, гласи:

„Без да се засяга правото на защита, държавите членки гарантират наличието на мерки за защита на жертвите и членовете на тяхното семейство от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и от отмъщение, включително срещу риска от емоционално или психическо страдание, или за защита на достойнството на жертвите по време на разпит и при даване на показания. При необходимост тези мерки включват също и установени в националното право процедури за физическа защита на жертвите и членовете на тяхното семейство“.

21. Членове 19—21 от Директива 2012/29 се отнасят до общите мерки за защита на жертвите по време на разпит или при даване на показания.

22. Член 20 от тази директива, изрично посочен от запитващата юрисдикция, е озаглавен „Право на жертвите на защита в хода на разследването в наказателното производство“ и предвижда:

„Без да се засяга правото на защита и в съответствие с правилата за дискреционните правомощия на съда, държавите членки гарантират, че в хода на разследването в наказателното производство:

[…]

б) броят на разпитите на жертвите е сведен до минимум, като разпитите се провеждат само доколкото това е абсолютно необходимо за целите на разследването в наказателното производство;

[…]“.

23. Член 22 от посочената директива се отнася до индивидуалната оценка на жертвите с цел установяване на специфичните им нужди от защита.

24. От своя страна членове 23 и 24 от Директива 2012/29 се отнасят до специфичните мерки за защита на най-уязвимите жертви.

B. Италианското право

25. Член 111 от Costituzione (италианската конституция) се отнася до гаранциите в наказателното производство и подчертава по-специално значението на принципите на състезателност и на устното начало в италианския наказателен процес, както и изключенията от тях в процедурите по събиране на доказателства. Той гласи[9]:

„Съдебната компетентност се упражнява посредством справедлив съдебен процес, уреден със закон.

Целият процес протича пред независим и безпристрастен съд при спазване на принципите на състезателност и на равни процесуални възможности на страните. Законът гарантира разумната му продължителност.

В наказателния процес законът гарантира, че лицето, обвинено в престъпление […] има възможност да участва в разпита или да изисква разпит пред съд на лицата, направили уличаващи изявления […].

Наказателният процес се ръководи от принципа на състезателност при събирането на доказателства […].

Законът урежда случаите, в които събирането на доказателства не се извършва в условията на състезателност поради съгласието на обвиняемия, поради наличието на доказана невъзможност от обективен характер или поради наличието на доказано неправомерно поведение.

[…]“.

26. Член 511, параграфи 1 и 2 от Наказателно-процесуалния кодекс, озаглавен „Разрешено прочитане“, гласи:

„1. Съдът може да разпореди, включително служебно, прочитането, изцяло или отчасти, на документите по преписката за целите на съдебното заседание.

2. Разпорежда се прочитане на протокола от свидетелските показания само след разпит на свидетеля, освен в случай че такъв разпит не е проведен“.

27. Член 525, параграфи 1 и 2 от Наказателно-процесуалния кодекс, озаглавен „Непосредственост при постановяване на решенията“, гласи:

„1. Присъдата се постановява непосредствено след приключване на съдебното заседание.

2. Присъдата се постановява от същите съдии, които са участвали в съдебното заседание. Нарушението на тази разпоредба представлява основание за абсолютна недействителност. […]“.

9 Превод на френски език, публикуван от генералния секретариат на президентството на Италианската република на следния интернет адрес: https://www.quirinale.it/allegati_statici/costituzione/costituzione_francese.pdf.

III. Фактите по спора в главното производство и преюдициалният въпрос

28. Срещу г-н Gambino и г-н Hyka е образувано наказателно производство за пране на пари и измама пред Tribunale di Bari (Районен съд Бари), който се произнася като първа инстанция. Едно от пострадалите лица се конституира като граждански ищец и иска да получи обезщетение за вредите, които е претърпяло в резултат на измамата, извършена от г-н Gambino.

29. Пострадалите от тези престъпления лица са разпитани в качеството на свидетели в съдебното заседание от 14 април 2015 г.

30. След промяна в съдебния състав поради смяна на един от тримата съдии, по време на съдебното заседание от 21 февруари 2017 г. г-н Gambino, в качеството на подсъдим, отправя искане на основание член 511 във връзка с член 525 от Наказателно-процесуалния кодекс за нов разпит на пострадалите лица. От акта за преюдициално запитване е видно, че подсъдимият не е уточнил въпросите, които налагат провеждането на нов разпит на пострадалите лица.

31. Както подчертава запитващата юрисдикция, в случай на промяна в съдебния състав италианската правна уредба всъщност предвижда възобновяване на съдебното заседание, което води до повторно извършване на процесуалните действия и следователно до провеждането на нов разпит на свидетелите [10]. Когато съдът допусне гласни доказателства, протоколът с вече дадените свидетелски показания може да бъде прочетен само със съгласието на всички страни в производството.

32. Така Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд, Италия) е постановил, че „[п]ри възобновяване на съдебното заседание поради смяната на едноличен съдия или на член на съдебния състав, свидетелските показания, събрани от първоначалния съдия или съдебен състав, не могат просто да се прочетат за целите на постановяване на присъдата, без да се проведе нов разпит на свидетеля, когато разпитът все още е възможен и е поискан от една от страните“ [11].

33. В съдебното заседание от 10 октомври 2017 г., в хода на което Pubblico Ministero (Прокуратура, Италия) прави искане за отправяне на преюдициално запитване, защитата подновява искането си за провеждане на нов разпит на пострадалите лица. Всъщност едно от доказателствените средства, поискани от прокуратурата, за да докаже виновността на обвиняемите, са свидетелските показания на пострадалите от измамата лица, които прокуратурата смята, че може да използва.

34. Запитващата юрисдикция споделя съмненията на прокуратурата относно съвместимостта с Директива 2012/29 на разпоредбите, предвидени в член 511, параграф 2 и член 525, параграф 2 от Наказателно-процесуалния кодекс.

35. Докато тази директива изисквала да се гарантира подходяща защита на жертвите на престъпления в хода на наказателното производство, италианските разпоредби, доколкото позволявали на защитата на обвиняемия да се противопостави на използването на протоколите от показанията и по този начин да изиска провеждането на нов разпит, не само водели до допълнително психическо натоварване за жертвите, което противоречало на целта на Директива 2012/29, но и позволявали на обвиняемите да използват правото на справедлив съдебен процес

10 Запитващата юрисдикция се позовава на членове 492—495 от Наказателно-процесуалния кодекс.

11 Решение № 2 от 15 януари 1999 г. на Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд), пленум на наказателната колегия.

като инструмент за удължаване на процеса, като по този начин се осуетява упражняването на правото на поправяне на вредите в разумен срок. По този начин според запитващата юрисдикция провеждането на нов разпит било в противоречие с принципите, изведени от Съда в решение от 16 юни 2005 г., Pupino [12].

36. Запитващата юрисдикция счита, че тъй като разпитите на пострадалите лица са проведени пред безпристрастен съд в открито съдебно заседание, при спазване на принципа на състезателност, правото на обвиняемия на справедлив съдебен процес по никакъв начин не се нарушава с прочитането на протоколите от тези разпити. Запитващата юрисдикция подчертава, че във всички случаи е необходимо да се прилага принципът на пропорционалност и така да се претегли необходимостта от зачитане на достойнството на пострадалото лице в съответствие с Директива 2012/29 и спазването на правото на обвиняемия на справедлив съдебен процес по член 47 от Хартата и член 6 от ЕКПЧ.

37. При тези обстоятелства Tribunale di Bari (Районен съд Бари) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли членове 16 и 18 и член 20, буква б) от Директива 2012/29 да се тълкуват в смисъл, че не допускат пострадалото лице да бъде разпитано отново пред променен съдебен състав, когато съгласно член 511, параграф 2 във връзка с член 525, параграф 2 от Наказателно-процесуалния кодекс (съгласно последователно им тълкуване в практиката на върховните съдилища) една от страните по делото отказва да даде съгласие за прочитане на протоколите от показанията, дадени преди това от същото пострадало лице по същото дело пред друг съдебен състав при спазване на принципа на състезателност?“.

IV. Предварителни бележки

38. За разглеждането на преюдициалния въпрос е необходимо да се изложат някои предварителни бележки.

39. На първо място, от акта за преюдициално запитване е видно ясно, че по главното производство пострадалото лице е призовано да участва в наказателното производство, образувано срещу г-н Gambino и г-н Hyka, в качеството на свидетел на обвинението. Tribunale di Bari (Районен съд Бари) обаче не посочва дали показанията на този свидетел са от решаващо значение за установяване на виновността или невиновността на обвиняемите. Този съд не уточнява и дали свидетелят е особено уязвим. Може да се изключи обаче, че пострадалото от измамата лице е дете.

40. На второ място, важно е да се подчертае фактът, че въпросното наказателно производство се провежда пред първоинстанционен съд. Следователно настоящото заключение ще се ограничи до правилата и принципите, уреждащи разпита на свидетели в рамките на първоинстанционните производства, тъй като, когато е проведено открито съдебно заседание в първоинстанционното производство, липсата на открито съдебно заседание в рамките на въззивното производство може да е обоснована от спецификата на въпросното производство, като се имат предвид естеството на националния режим на обжалване, обхватът на правомощията на въззивния съд съгласно националната правна система и естеството на въпросите, по които е трябвало да се произнесе.

12 C-105/03, EU:C:2005:386.

41. Накрая, на трето място, отправеният от Tribunale di Bari (Районен съд Бари) въпрос изисква да се припомни естеството на италианския наказателен процес[13] и принципите, от които се ръководи. Всъщност традиционно се разграничават два процесуални и институционални модела, които позволяват да се разбере организацията на наказателните съдилища и ролята на различните участници в наказателното производство: модел, основан на състезателното начало и модел, основан на служебното начало.

42. Член 111 от италианската конституция закрепва основните принципи на наказателния процес, основан на състезателното начало, сред които е и принципът на устното начало. Така тази разпоредба предвижда, че „[в] наказателния процес законът гарантира, че лице, обвинено в престъпление […] има възможност да участва в разпита или да изисква разпит пред съд на лицата, направили уличаващи изявления“, тъй като наказателният процес „се ръководи от принципа на състезателност при събирането на доказателства“.

43. Както уточнява запитващата юрисдикция в акта за преюдициално запитване, в рамките на италианската наказателноправна система член 525 от Наказателно-процесуалния кодекс закрепва принципа на непосредственост както във времеви, така и в пространствен аспект.

44. Принципът на непосредственост, разбиран като принцип на пряко и непосредствено познаване на делото, произтича от принципите на устното начало и на неизменност на съдебния състав.

45. Съдът все още не се е произнасял по обхвата на тези принципи. Само в заключението си по дело Baustahlgewebe/Комисия генерален адвокат Philippe Léger е очертал техните контури[14]. Посочените принципи, гарантирани от правото на държавите членки, са принципи с различни проявления.

46. В широк смисъл принципите на устното начало и на неизменност на съдебния състав предполагат непосредственост на съдебното производство, което означава, че съдът трябва да има личен и непосредствен контакт с различните участници в наказателния процес, тоест със страните, свидетелите, вещите лица, адвокатите на страните и прокуратурата[15].

47. Във френското наказателно право тези принципи изискват съдилищата по принцип да формират вътрешното си убеждение въз основа на непосредствено и гласно събрани пред тях доказателства, тоест те трябва да вземат решенията си въз основа на това, което чуват (или виждат) в хода на съдебното заседание, а не въз основа на писмените доказателства в преписките на полицейските или разследващите органи[16].

48. Принципът на устното начало изисква съдът да не се произнася само въз основа на материалите в преписката, а след като си изгради лична и човешка представа за извършителите и свидетелите на престъплението, което изисква в частност свидетелите, независимо дали са дали показания в хода на следствието или не, да бъдат изслушани устно[17]. Всъщност, когато

13 Вж. точки 19—29 от заключението на генералния адвокат Cruz Villalón по дело X (C-507/10, EU:C:2011:682), в които той разглежда обстойно естеството на италианския наказателен процес, на което се позовавам.

14 C-185/95 P, EU:C:1998:37. Препращам по-специално към точки 80—83 от това заключение.

15 В тесен смисъл тези принципи се разбира като правото на една страна да бъде изслушана в съдебно заседание, в хода на което тя или нейният представител имат възможност да се изкажат и да отговорят на въпросите на съдиите. Правораздавателните системи на държавите членки предвиждат правила, които съчетават в различна степен устното и писменото начало, но всички те са запознати с принципа на устното начало.

16 *Bouzat*, P., et *Pinatel*, J. Traité de droit pénal et de criminologie, Vol. II, 2. ed. Dalloz, Paris, 1970, point 1336.

17 *Bouzat*, P. et *Pinatel*, J., op. cit., point 1336.

става дума за свидетелски показания, събирането на доказателствата е необходимо не само с оглед на съдържанието на тези показания, но също така, когато постановяването на присъдата зависи в решаваща степен от поведението на свидетеля, и с оглед на начина, по който той свидетелства, и на впечатлението, което създава.

49. Този принцип е проявление на принципа на състезателност, който изисква страните да могат да обсъдят в открито съдебно заседание представените пред съдебния състав доказателства. Когато обвинението се основава изцяло или частично на свидетелски показания, обсъждането при условията на състезателност може да внесе пълна яснота само ако позволява да се прецени степента на надеждност на свидетеля, а следователно и достоверността на неговите показания[18]. В този смисъл при промяна в съдебния състав, за да се гарантира спазването на тези принципи, е необходимо свидетелят да бъде разпитан отново от променения съдебен състав особено когато показанията представляват основно и решаващо доказателство, чиято доказателствена сила зависи от създаденото впечатление.

50. Принципът на непосредственост отчита напълно изискванията на принципа на устното начало. Първият принцип обхваща два аспекта — единия времеви, а другия пространствен, който в случая намира израз в член 525 от Наказателно-процесуалния кодекс.

51. Непосредствеността във времеви аспект по-скоро е свързана с разумния срок. Тя изисква от съдебните органи да се произнесат в разумен срок, за да се избегне възможността поради изтеклия период от време между провеждането на съдебното заседание и постановяването на присъдата възприятията на различните факти да избледнеят в съзнанието на съдиите[19]. Нарушаването на този принцип не оказва влияние върху възприетото разрешение.

52. Непосредствеността в пространствен аспект означава, че в отношенията между съда и правния субект или неговия представител не участва посредник и че съдия, който не е участвал в съдебното заседание за изслушване на устните състезания, не може да участва в решаването на делото[20]. Присъда, постановена в нарушение на този принцип, може да пренебрегне съществени аспекти на делото. Съгласно член 32, параграф 2 от Процедурния правилник на Съда „[к]огато е проведено съдебно заседание за изслушване на устните състезания, само участвалите в това заседание съдии […] вземат участие в разискванията“. В главното производство този принцип намира израз в член 525, параграф 2 от Наказателно-процесуалния кодекс, съгласно който „присъдата се постановява от същите съдии, които са участвали в съдебното заседание“. В акта си за преюдициално запитване Tribunale di Bari (Районен съд Бари) посочва, че по силата на тази разпоредба решението за наказателната отговорност на подсъдимия трябва да се вземе от същите съдии, които са участвали в събирането на доказателствата.

53. Настоящото преюдициално запитване се отнася именно до този въпрос.

V. Анализ

54. С въпроса си Tribunale di Bari (Районен съд Бари) цели по същество да се установи дали при промяна в първоинстанционния съдебен състав, пред който пострадалото от престъпление лице е било разпитано като свидетел на обвинението, член 16, член 18 и член 20, буква б) от Директива 2012/29 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба,

18 *Desportes*, F. et *Lazergues-Cousquer*, L. Traité de procédure pénale, 3. ed. Economica, Paris, 2013, points 609—611.

19 Така в акта си за преюдициално запитване Tribunale di Bari (Районен съд Бари) посочва изрично, че в член 525, параграф , от Наказателно-процесуалния кодекс се утвърждава принципът на непосредственост във времеви аспект („[п]рисъдата се постановява непосредствено след приключването на устните състезания“).

20 Вж. заключението на генералния адвокат Léger по дело Baustahlgewebe/Комисия (C-185/95 P, EU:C:1998:37, т. 83).

която в правна система като разглежданата в главното производство предвижда процесуален ред, по силата на който обвиняемият може да се противопостави на прочитането на протоколите от разпита на пострадалото лице пред променения съдебен състав, като по този начин изиска провеждане на нов разпит на това лице.

55. В случай като обсъждания тук отговорът на този въпрос категорично е отрицателен.

56. Всъщност, тъй като въпросното пострадало от престъплението лице не е дете, анализът на текста и структурата на Директива 2012/29 ясно показва, че нито една от установените с нея общи или специални мерки за защита не задължава държавите членки да освободят пострадалото лице от провеждането на нов разпит при промяна в съдебния състав, пред който то вече е дало показания. От принципите на устното начало и на неизменност на съдебния състав, схващани като принцип на пряко и непосредствено познаване на делото, следва, че съдебният състав, който трябва да се произнесе по виновността на обвиняемия в рамките на наказателно производство, трябва да е същият, пред който по принцип се провежда разпитът на свидетеля. Това трябва да гарантира зачитането на правото на справедлив съдебен процес по смисъла на член 47, втора алинея от Хартата, както и спазването на правото на защита по смисъла на член 48, параграф 2 от нея.

57. Макар Съдът все още да не е имал възможност да се произнесе по обхвата на принципите на устното начало и на неизменност на съдебния състав, Европейският съд по правата на човека е развил богата съдебна практика в това отношение, въз основа на която е приел, че промяната в съдебния състав след разпита на решаващ свидетел по принцип изисква провеждането на нов разпит на този свидетел.

58. В първата част от моя анализ ще развия всяко от тези съображения. Втората част от нализа ще бъде посветена на правилата, които уреждат обезщетяването на пострадалото от престъпление лице, и ще бъде по-кратка, тъй като не това е основният въпрос по настоящото дело.

A. Нормите за защитата на пострадалото лице по време на разпит в хода на наказателно производство

1. Разпоредбите по глава 4 от Директива 2012/29

59. Глава 4 от Директива 2012/29 е озаглавена „Защита на жертвите и признаване на жертвите със специфични нужди от защита“.

60. Включен в тази глава, член 18 от Директива 2012/29, чието тълкуване се иска в настоящия случай, е уводен член, който установява общия принцип, че по време на разпит или при даване на показания на пострадалото от престъпление лице трябва да се предостави защита, при условие обаче че бъде зачетено правото на защита на предполагаемия извършител на престъплението.

61. Съгласно тази разпоредба държавите членки са длъжни да приемат мерки за защита на жертвата по време на разпит или при даване на показания от засягане на нейното достойнство, от вторично и повторно виктимизиране или от сплашване и от отмъщение, които биха могли да бъдат причинени от поведението на извършителя на престъплението или от участието на жертвата в наказателното производство.

62. Това право предполага приемането на набор от мерки, който законодателят на Съюза урежда като „възможно най-голям“[21]. С изключение на мерките за защита, предназначени за децата жертви, обаче нито една от установените с Директива 2012/29 общи или специални мерки не задължава държавите членки да освободят пострадалото лице от провеждането на нов разпит в качеството му на свидетел в хода на наказателно производство при промяна в съдебния състав.

а) Естество на мерките за защита на пострадалото лице по време на разпит

63. Мерките за защита на пострадало от престъпление лице са посочени в членове 19—24 от Директива 2012/29.

64. Мерките за защита, установени в членове 19—22 от тази директива, са общи[22]. Както отбелязва Съдът в решение от 15 септември 2011 г., Gueye и Salmerón Sánchez[23], тези мерки са превантивни и практически и имат за цел да осигурят възможността пострадалият да вземе участие в наказателния процес по адекватен начин, без това участие да бъде застрашено от рискове за неговата сигурност и личния му живот[24]. В този смисъл те включват мерки, приложими в наказателното производство като цяло, които позволяват, от една страна, да се избягва контакт между жертвата и извършителя на престъплението в помещението, в което се провежда наказателното производство (член 19), и от друга страна, да се гарантира защитата на неприкосновеността на личния живот на пострадалото лице (член 21).

65. Въпросните мерки включват също и мерки, приложими конкретно във фазата на разследването. Така съгласно член 20, буква б) от Директива 2012/29 разпитите трябва да се провеждат само доколкото това е абсолютно необходимо за целите на разследването, и броят им трябва да е сведен до минимум. Макар в акта си за преюдициално запитване запитващата юрисдикция изрично да се позовава на този член, за да оспори законосъобразността на италианската правна уредба, тази разпоредба не е релевантна предвид нейното приложно поле. Всъщност, макар в този член законодателят на Съюза да възпроизвежда мярката, установена с предишния член 3, параграф 2 от Рамково решение 2001/220, като регламентира броя на разпитите на пострадалото лице, той е избрал да ограничи изрично прилагането на разпоредбата до фазата на разследването, като изключи фазата на съдебното производство (докато в предишната разпоредба това не е било така), и да го обвърже с пълното зачитане на правото на защита на обвиняемия.

66. Накрая, съгласно член 22 от Директива 2012/29 тези общи мерки за защита изискват държавите членки да гарантират, че ще се извърши индивидуална оценка на пострадалите лица, за да се определят специфичните им нужди. Само по отношение на пострадалите лица, които вследствие на тази оценка са определени като особено уязвими, например децата, жертвите на тероризъм или на домашно насилие, законодателят на Съюза предвижда специфични мерки за защита във връзка с разпита им, предвидени в член 23 от тази директива, а що се отнася до децата, в член 24 от Директивата тези мерки допълват общите мерки за защита.

21 Вж. съображение 53 от Директива 2012/29.

22 Целта на тези мерки е посочена ясно в съображения 53 и 54 от Директива 2012/29.

23 C-483/09 и C-1/10, EU:C:2011:583.

24 Точка 64 от това решение във връзка с тълкуването на член 8, параграфи 2—4 от Рамково решение 2001/220.

67. Що се отнася по-специално до разпоредбите на член 23 от Директивата, законодателят на Съюза разграничава специфичните мерки, приложими при разпита на пострадалото лице в хода на разследването, и тези, които се прилагат по време на съдебното производство. Ако първите не са относими с оглед на фазата на главното производство [25], вторите показват особено добре волята на законодателя на Съюза да не засяга провеждането на наказателното производство, и по-специално да не омаловажи значението на фазата, свързана с разпита на пострадалото лице.

68. Всъщност, макар законодателят на Съюза да допуска пострадалото лице да бъде изслушано в съдебното заседание, без физически да присъства в съдебната зала, по-специално чрез използването на подходящи средства за комуникация, или при провеждането на заседание при закрити врати, следва да се констатира, че с изключение на случаите, при които жертвата е дете [26], той не предвижда ограничаване на броя на разпитите в хода на тази фаза от наказателното производство дори в хипотезата, при която е налице специфична нужда от защита на жертвата поради нейната уязвимост, тъй като „отсъствието на такъв разпит би могло да навреди на жертвата, на друго лице или на хода на производството“ [27].

69. Анализът на текста на член 18 от Директива 2012/29, както и структурата на глава 4, в която се съдържа тази разпоредба, ясно показват, че законодателят на Съюза не е възнамерявал да ограничи броя на разпитите на пострадалото лице в хода на съдебното производство, независимо дали става дума за общите мерки за защита, или за специфичните мерки за защита на най-уязвимите жертви, с изключение на мерките за децата жертви.

б) Обхват на мерките за защита на пострадалото лице по време на разпит

70. Обхватът на току-що описаните мерки за защита може да бъде ограничен.

71. Първо, от съображения 11 и 67 от Директива 2012/29 е видно, че приложимите правила за защита на пострадалите лица са минимални стандарти, като същевременно на държавите членки се предоставя широка свобода на преценка относно конкретните начини за изпълнение на тези мерки. Тази резерва позволява да се отчетат разликите между националните правни системи, и по-специално устният или писмен характер на наказателното производство и ролята на пострадалото лице в наказателния процес.

72. Второ, законодателят на Съюза най-напред е уточнил — в съображение 12 от Директива 2012/29, тоест непосредствено след като припомня нейния исторически контекст — че „[п]равата, установени в [тази] директива, не засягат правата на извършителя на престъпление“. Освен това в съображение 66 от посочената директива законодателят е уточнил, че Директивата зачита основните права и съблюдава принципите, признати в Хартата, по-специално принципа за утвърждаване на правото на справедлив съдебен процес.

25 Съгласно член 23, параграф 2 от Директива 2012/29 мерките, предвидени в хода на разследването в наказателното производство, се състоят в това да се гарантира на жертвата правото разпитите да се извършват в помещения, предназначени за тази цел, от специално обучени професионалисти, които, „освен ако това не противоречи на доброто правораздаване“, са винаги едни и същи лица, и накрая, ако е необходимо и „в случай че това няма да засегне хода на наказателното производство“, от лице от същия пол като жертвата. Тези мерки не са относими към случая в главното производство, тъй като не се отнасят за фазата на съдебното производство.

26 Съгласно член 24, параграф 1, буква а) от Директива 2012/29 държавите членки трябва да гарантират, че „в хода на разследването в наказателното производство всички разпити на детето жертва могат да бъдат записвани аудио-визуално и тези записани разпити могат да се използват като доказателство в наказателното производство“. Тази разпоредба е в съответствие с практиката на Съда, установена в контекста на производство относно правото на упражняване на родителски права, по силата на която „макар несъмнено да е право на детето, изслушването не може да съставлява абсолютно задължение, а трябва да се преценява във всеки отделен случай в зависимост от изискванията на висшия интерес на детето съгласно член 24, параграф 2 от [Хартата]“ (решение от 22 декември 2010 г., Aguirre Zarraga (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, т. 64).

27 Член 23, параграф 1 от Директива 2012/29.

73. Така законодателят на Съюза е предвидил в полза на пострадалото лице права, чието упражняване не може да засегне правото на справедлив съдебен процес и правото на защита на обвиняемия, закрепени съответно в член 47, втора алинея и в член 48, параграф 2 от Хартата.

74. Впрочем от текста на член 18 от Директива 2012/29, както и от текста на всички разпоредби от глава 4 от същата директива, съвсем ясно следва, че държавите членки могат да приемат мерки за защита във връзка с разпита на пострадалите лица само доколкото процесуалните права на обвиняемите в рамките на наказателното производство са надлежно защитени.

75. Законодателят на Съюза е формулирал тази резерва във връзка с правото на защита по време на разпит, закрепено в член 18 от тази директива. Той е потвърдил тази резерва в следващите членове. Така в член 19 от посочената директива се предвижда, че се прилагат мерки за гарантиране избягването на контакт между жертвата и извършителя на престъпление в хода на наказателното производство, „освен когато наказателното производство изисква такъв контакт“; в член 20 от Директива 2012/29 се предвижда, че мерките за ограничаване на броя на разпитите на жертвите се прилагат, „[б]ез да се засяга правото на защита и в съответствие с правилата за дискреционните правомощия на съда“, които впрочем са предвидени само за фазата на разследването в наказателното производство; в член 21 от същата директива се предвижда, че мерките за защита на неприкосновеността на личния живот на жертвата следва винаги да бъдат „в съответствие с правото на справедлив съдебен процес“ [28]; и накрая, в член 23 от Директивата се предвижда, че мерките във връзка с разпита на най-уязвимите жертви се прилагат, „[б]ез да се засяга правото на защита и в съответствие с правилата за дискреционните правомощия на съда“ [29].

76. Макар Директива 2012/29 да задължава държавите членки да гарантират на жертвите висока степен на защита по време на разпит и дори да им предоставя възможност да разширят обхвата на установените в директивата права, за да предоставят по-висока степен на защита, те все пак остават длъжни да не нарушават процесуалните права на обвиняемите.

77. Впрочем в решения от 16 юни 2005 г., Pupino [30] и от 9 октомври 2008 г., Katz [31] Съдът припомня във връзка с тълкуването на член 2 („[с]пазване“ на личното достойнство на жертвата и „[п]ризнаване“ на правата и законните ѝ интереси), член 3 („[с]ъдебни заседания и събиране на доказателства“) и член 8 („[п]раво на защита“) от Рамково решение 2001/220, че същото трябва да се тълкува по такъв начин, че да бъдат спазени основните права, и в частност правото на справедлив съдебен процес, закрепено в член 6 от ЕКПЧ [32]. Според Съда при това положение националните юрисдикции следва да „се увер[ят] по-конкретно, че събирането на доказателствата в рамките на наказателното производство, разглеждано като цяло, не накърнява справедливостта на процеса по смисъла на член 6 от ЕКПЧ съгласно даденото му от Европейския съд по правата на човека тълкуване“ [33].

78. Тази съдебна практика очевидно е приложима при прилагането на Директива 2012/29.

28 Вж. съображение 54 от Директива 2012/29.

29 Съгласно съображение 58 от Директива 2012/29 „[о]бхватът на всяка подобна мярка следва да се определя, без да се засяга[…] правото на защита“. Този принцип се съдържа още в член 2, параграф 2 от Рамково решение 2001/220.

30 C-105/03, EU:C:2005:386.

31 C-404/07, EU:C:2008:553.

32 Вж. решение от 9 октомври 2008 г., Katz (C-404/07, EU:C:2008:553, т. 48 и цитираната съдебна практика).

33 Решение от 9 октомври 2008 г., Katz (C-404/07, EU:C:2008:553, т. 49 и цитираната съдебна практика). В случая Съдът е възприел постоянната практиката на Европейския съд по правата на човека в смисъл, че „[з]адачата, възложена на Съда от [ЕКПЧ] не е да се произнесе дали свидетелски показания са надлежно приети като доказателства [което е от компетентността на националните съдилища], а да установи дали наказателното производство като цяло, включително начинът на прилагане на доказателствените средства, е било справедливо“ (вж. решение на ЕСПЧ от 10 февруари 2005 г., Graviano с/у Италия, CE:ECHR:2005:0210JUD001007502, § 36 и цитираната съдебна практика).

79. Трето, обхватът на резервата във връзка със зачитането на правото на защита става все по-голям, когато пострадалото лице заема решаващо място в наказателното производство, например като свидетел.

80. Всъщност в съображение 20 от Директива 2012/29 законодателят на Съюза изрично признава, че обхватът на установените в Директивата права се различава в зависимост от ролята на жертвите в наказателноправната система на всяка от държавите членки и зависи по-специално от това дали жертвата е правно задължена, или от нея се изисква да участва активно в наказателното производство, например като свидетел.

81. От текста и структурата на Директива 2012/29 могат да се направят следните изводи.

82. С изключение на случаите, при които жертвата е дете, нито една разпоредба от Директива 2012/29 не задължава държавите членки да освободят жертвата, дори и най-уязвимата, от провеждането на нов разпит в хода на наказателното производство, когато съдебният състав е променен.

83. При тези обстоятелства национална правна уредба, която в правна система като разглежданата в главното производство предвижда — при промяна в съдебния състава —процесуален ред, по силата на който обвиняемият може да се противопостави на прочитането на протоколите от разпита на пострадалото лице, като по този начин изиска провеждането на нов разпит на това лице, не е в противоречие с разпоредбите на Директива 2012/29 и попада в обхвата на свободата на преценка, предоставена на държавата членка.

84. Тази правна уредба може да гарантира зачитането на правото на защита и справедливостта на съдебния процес, които в правна система, почиваща на състезателното начало, изискват съдебният състав, който трябва да се произнесе по виновността или невиновността на обвиняемия, да е същият, пред който по принцип се провежда разпитът на свидетеля. Това произтича от принципите на устното начало и на неизменност на съдебния състав, чийто обхват посочих по-горе. Така в правна система като разглежданата, когато е налице смяна на едноличен съдия или промяна в членовете на съдебния състав преди постановяването на присъдата, зачитането на посочените по-горе права и принципи налага по принцип провеждане на нов разпит на свидетеля.

85. Този извод обаче трябва да се нюансира.

86. От една страна, както стана ясно, тази правна уредба не трябва да освобождава държавите членки от задължението по член 22 от Директива 2012/29 за извършване на индивидуална оценка с цел да се установят специфичните нужди на пострадалото лице и евентуално доколко то може да се ползва от специалните мерки за защита, предвидени в членове 23 и 24 от тази директива [34].

87. В това отношение от решение от 21 декември 2011 г., X [35] следва, че в контекста на италианската правна система, при спазване на евентуалните последващи законодателни изменения, защитата на жертвата на престъпление се осигурява от няколко разпоредби от Наказателно-процесуалния кодекс, които предвиждат по-специално, когато са необходими или подходящи за защитата на съответните лица, закрити съдебни заседания и възможност за използване на различните способи, предвидени в член 398, параграф 5 bis от този кодекс [36].

34 Вж. точка 66 от настоящото заключение.

35 C-507/10, EU:C:2011:873.

36 Вж. точка 40 от това решение.

88. От друга страна, следва да се припомни, че Директива 2012/29 установява минимални правила. Това означава, както изрично посочва законодателят на Съюза в съображение 11 от тази директива, че „[д]ържавите членки могат да разширят правата, установени в [тази] директива, за да предоставят [на жертвата] по-висока степен на защита“.

89. Следователно нито една разпоредба от Директива 2012/29 не е пречка държава членка да приеме мерки, предоставящи по-висока степен на защита при разпит на пострадалите лица в хода на наказателното производство, при условие обаче че те не засягат справедливия съдебен процес по смисъла на член 47, втора алинея от Хартата и не нарушават правото на защита на обвиняемия по смисъла на член 48, параграф 2 от нея.

90. Макар Съдът все още да не е имал възможност да се произнесе по принципите, уреждащи спазването на посочените разпоредби, и по-специално по правилата във връзка с разпита на свидетели в рамките на наказателно производство, Европейският съд по правата на човека е сезиран с многобройни спорове и изведените от тях принципи трябва да се обобщят.

91. Всъщност, както следва от разясненията относно Хартата[37], правото на справедлив съдебен процес, гарантирано в член 47, втора алинея от Хартата, и правото на защита, установено в член 48, параграф 2 от нея, отговарят съответно на член 6, параграфи 1 и 3 от ЕКПЧ. Съгласно член 52, параграф 3 от Хартата смисълът и обхватът на тези права са същите като дадените им от ЕКПЧ.

2. Практиката на Европейския съд по правата на човека относно разпита на пострадалото лице в рамките на наказателно производство

92. Член 6, параграф 1 от ЕКПЧ установява правото на справедлив съдебен процес. Въз основа на член 6,параграф 3, буква d) това по-специално предполага правото на всяко лице, обвинено в криминално престъпление, „да участва в разпита или да изисква разпит на свидетелите на обвинението“.

93. Въз основа на тези разпоредби Европейският съд по правата на човека проверява дали наказателното производство като цяло, и по-специално начинът на представяне на доказателствените средства, са били справедливи[38]. При своята проверка посоченият съд взема предвид естеството на въпросите, които трябва да се решат, както и националната правна система, и по-специално спецификите на производството, естеството и обхвата на правомощията на националните юрисдикции. Така посоченият съд приема, че по наказателни дела по принцип трябва да има първоинстанционен съд, който отговаря изцяло на изискванията по член 6 от ЕКПЧ, пред който обвиняемият може с основание да изисква да се запознае с показанията на свидетелите на обвинението[39].

94. Според Европейския съд по правата на човека спазването на член 6, параграфи 1 и 3 от ЕКПЧ изисква всички уличаващи доказателства да бъдат събрани пред обвиняемия в открито съдебно заседание, за да бъдат обсъдени при условията на състезателност, преди той да бъде признат за виновен[40]. Следователно справедливият съдебен процес по принцип изисква лицата, които отговарят за вземането на решение относно виновността или невиновността на

37 ОВ C 303, 2007 г., стр. 17.

38 Вж. решение на ЕСПЧ от 10 февруари 2005 г., Graviano с/у Италия (CE:ECHR:2005:0210JUD001007502, § 36).

39 Вж. решение на ЕСПЧ от 23 ноември 2006 г., Jussila с/у Финландия (CE:ECHR:2006:1123JUD007305301, § 40 и цитираната съдебна практика).

40 Вж. решение на ЕСПЧ от 5 декември 2002 г., Craxi с/у Италия (CE:ECHR:2002:1205JUD003489697, § 85 и цитираната съдебна практика) и от 14 юни 2005 г., Mayali с/у Франция (CE:ECHR:2005:0614JUD006911601, § 31).

обвиняем, да проведат лично разпита на свидетелите [41]. Това трябва да даде възможност на обвиняемия да има право на очна ставка със свидетеля на обвинението и да оспори неговите показания в присъствието на съда, който в крайна сметка трябва да реши делото. В случая става дума за израз на принципа на непосредственост. Според посочения съд този принцип е важна гаранция в наказателния процес, тъй като позволява на съда, който трябва да се произнесе по делото, да прецени достоверността и надеждността на уличаващите изявления, а оттам и основателността на обвиненията, което може да има решаващи последици за обвиняемия [42]. Европейският съд по правата на човека посочва, че в случая става дума за сложна задача, която изисква от съда да прецени пряко доказателствените средства [43], което не може да стане само чрез прочитане на протоколите от показанията [44].

95. При тези обстоятелства Европейският съд по правата на човека приема, че принципът на непосредственост изисква присъдата да бъде постановена от съдиите, които са се произнасяли в хода на цялото производство и които са взели участие в събирането на всички доказателства. Ето защо според посочения съд „промяната в съдебния състав след разпита на *решаващ* свидетел обикновено води до нов разпит на този свидетел“ [45].

96. Посоченият съд обаче допуска изключения от принципа на непосредственост, при условие че мерките, постановени от съда, който решава спора по същество, позволяват да се гарантира изцяло справедливостта на наказателния процес и зачитането на правата, гарантирани в член 6 от ЕКПЧ [46].

97. На първо място, Европейският съд по правата на човека приема, че с оглед на административните или процесуалните причини, които понякога правят невъзможно по-нататъшното участие на съдия в дадено дело, принципът на непосредственост допуска промяна в членовете на съдебния състав в хода на наказателното производство, при условие че обвиняемият е имал „адекватна и достатъчна“ възможност да оспори показанията на свидетелите на обвинението и да участва в разпита им в момента на даването на показанията или на по-късен етап [47].

98. За да извърши тази проверка, Европейският съд по правата на човека разглежда въпроса дали при разпита на свидетеля се установяват съмнения относно неговата надеждност, в който случай използването на протоколите от свидетелските показания не е достатъчно, за да се гарантира спазването на член 6 от ЕКПЧ, или въпроса дали този разпит може да представлява решаващо доказателство за целите на постановяване на присъдата на заинтересованото лице, в който случай посоченият съд приема, че се налага повторно провеждане на разпита.

99. Така, когато се установи, че осъдителна присъда се основава единствено или в решаваща степен на показанията на свидетел, в чийто разпит обвиняемият не е имал възможност да участва или да го изиска нито във фазата на събиране на доказателства, нито по време на устните състезания, Европейският съд по правата на човека ще приеме, че това изключение от принципа на непосредственост е несъвместимо с гаранциите по член 6 от ЕКПЧ.

41 Вж. решения на ЕСПЧ от 29 юни 2017 г., Lorefice с/у Италия (CE:ECHR:2017:0629JUD006344613, § 43 и цитираната съдебна практика), от 10 октомври 2017 г., Daştan с/у Турция (CE:ECHR:2017:1010JUD003727208, § 33 и цитираната съдебна практика) и от 9 януари 2018 г., Ghincea с/у Румъния (CE:ECHR:2018:0109JUD003667606, § 40 и цитираната съдебна практика).

42 Вж. решения на ЕСПЧ от 10 февруари 2005 г., Graviano с/у Италия (CE:ECHR:2005:0210JUD001007502, § 38 и цитираната съдебна практика) и от 5 март 2013 г., Manolachi с/у Румъния (CE:ECHR:2013:0305JUD003660504, § 48 и 49).

43 Вж. решение на ЕСПЧ от 29 юни 2017 г., Lorefice с/у Италия (CE:ECHR:2017:0629JUD006344613, § 36 и цитираната съдебна практика).

44 Вж. решения на ЕСПЧ от 29 юни 2017 г., Lorefice с/у Италия (CE:ECHR:2017:0629JUD006344613, § 43 и цитираната съдебна практика) и от 9 януари 2018 г., Ghincea с/у Румъния (CE:ECHR:2018:0109JUD003667606, § 40 и цитираната съдебна практика).

45 Решение на ЕСПЧ от 10 февруари 2005 г., Graviano с/у Италия (CE:ECHR:2005:0210JUD001007502, § 38), курсивът е мой.

46 Решение на ЕСПЧ от 19 декември 2013 г., Rosin с/у Естония (CE:ECHR:2013:1219JUD002654008, § 59 и 62 и цитираната съдебна практика).

47 Решение на ЕСПЧ от 10 февруари 2005 г., Graviano с/у Италия (CE:ECHR:2005:0210JUD001007502, § 37).

100. Така по делото, по което е постановено решение от 2 декември 2014 г., Cutean с/у Румъния [48], Европейският съд по правата на човека е стигнал до извода, че е налице нарушение на член 6, параграфи 1 и 3 от ЕКПЧ, тъй като използването на протоколите от свидетелските показания не е компенсирало неспазването на непосредствеността на процеса. Въпреки обективните процесуални причини, обосновали сезирането на нов съдебен състав, Европейският съд по правата на човека всъщност е констатирал, че в сезирания нов съдебен състав не е участвал нито един от членовете на първоначалния съдебен състав, пред който са били разпитани молителят и свидетелите, че надеждността на свидетелите изрично е била поставена под съмнение от молителя и че показанията на свидетелите са представлявали доказателства с решаващо значение за целите на постановяване на присъдата на молителя [49].

101. Европейският съд по правата на човека е стигнал до извод в същия смисъл в производството, по което е постановено решение от 7 март 2017 г., Cerovšek и Božičnik с/у Словения [50]. Посоченият съд е бил запитан и относно справедливостта на наказателния процес, образуван срещу молителите, тъй като съдията, действащ в качеството си на едноличен съдия, се е пенсионирал, след като е признал и обявил молителите за виновни в кражба, но без да посочи мотивите за постановяване на осъдителната присъда, а три години по-късно двама съдии, които не са участвали в процеса, са постановили писмена присъда въз основа на писмените доказателства по преписката. Присъдата на молителите е била потвърдена във въззивното производство, без нито един свидетел да бъде отново разпитан.

102. По това дело Европейският съд по правата на човека също стига до извода, че е налице нарушение на член 6, параграфи 1 и 3 от ЕКПЧ, тъй като съгласно принципа на непосредственост в наказателния процес наблюдаването от съдията на поведението на свидетелите и молителите, както и направената преценка относно тяхната надеждност трябва да играят важна, дори решаваща роля при установяването на фактите, въз основа на които съдията е постановил осъдителната присъда. Що се отнася до причината, обосновала промяна в съдебния състав, Европейският съд по правата на човека отбелязва, че пенсионирането на съдията, натоварен с разглеждане на делото, не може да се счита за извънредно обстоятелство, което оправдава нарушаването на обичайната вътрешна процедура, тъй като съдията неминуемо е знаел предварително датата на пенсионирането си. При това положение посоченият съд приема, че компетентните национални органи са могли да приемат мерки, така че самият съдия да приключи въпросното дело или друг съдия да вземе участие на по-ранен етап от производството. Във всички случаи Европейският съд по правата на човека приема, че единственият начин да се поправи невъзможността на съдията да посочи мотивите за постановяване на осъдителната присъда срещу молителите, е бил да се разпореди провеждането на нов процес, например като въззивният съд върне делото на първата инстанция, която да организира ново съдебно заседание.

103. За разлика от това, в делото, по което е постановено решение от 10 февруари 2005 г., Graviano с/у Италия [51], Европейският съд по правата на човека стига до извода, че отхвърлянето на исканията на обвиняемия за провеждане на нов разпит на свидетелите не е нарушило правото му на защита в такава степен, че да представлява нарушение на член 6, параграф 1 и параграф 3, буква d) от ЕКПЧ. По това дело от Европейския съд по правата на човека се иска да прецени дали наказателният процес, образуван срещу молителя за убийство и участие в

48 CE:ECHR:2014:1202JUD005315012. По това дело Европейският съд по правата на човека е запитан относно справедливостта на наказателния процес, образуван срещу молителя, тъй като първоначалният съдебен състав, натоварен с разглеждането на делото в първоинстанционното производство, е бил променен и никой от съдиите в състава, които впоследствие са го осъдили, не бил разпитал пряко нито молителя, нито свидетелите, като това не е било поправено във въззивното производство.

49 § 60—73 от това решение.

50 CE:ECHR:2017:0307JUD006893912 (§ 37—48).

51 CE:ECHR:2005:0210JUD001007502.

организация от мафиотски тип, е бил справедлив по смисъла на тези разпоредби поради смяната на един от осемте съдии в състава на наказателния съд и поради отхвърлянето на неговите искания да бъде допуснато ново призоваване на свидетелите, сред които по-специално и мафиоти, сътрудничещи на съдебните органи.

104. В рамките на своята проверка Европейският съд по правата на човека отбелязва, първо, че осъдителната присъда срещу молителя се основава на твърденията на няколко свидетели, второ, че смяната на един от осемте съдии в съдебния състав не е лишила молителя от правото му да участва в разпита на въпросните свидетели, тъй като те са били разпитани в хода на откритото съдебно заседание в присъствието на молителя и на неговия адвокат, които са имали възможност да им зададат въпросите, които считат за полезни за защитата, трето, че молителят не е посочил по какъв начин провеждането на нов разпит може да доведе до събирането на нови и относими доказателства, и накрая, четвърто, че останалите седем съдии са присъствали на събирането на всички доказателства. При тези обстоятелства Европейският съд по правата на човека е приел, че фактът, че заместващият съдия е имал възможност да прочете протоколите от заседанията, на които са били разпитани въпросните свидетели, е компенсирало неучастието му на тези заседания [52].

105. На второ място, Европейският съд по правата на човека допуска изключения от принципа на непосредственост, когато поради уязвимостта си пострадалото лице не се е явило на процеса и съдебният състав е използвал като доказателства протоколите от дадените по-рано показания.

106. В този случай Европейският съд по правата на човека претегля конкуриращите се интереси на защитата, на пострадалото лице, на свидетелите и обществения интерес от осигуряване на добро правораздаване [53] и в рамките на своя анализ обръща внимание не само на необходимостта от спазване на правото на защита, но и на необходимостта от спазване на правата на пострадалите лица и на свидетелите [54].

107. За да се увери, че обвиняемият е имал „адекватна и достатъчна“ възможност да оспори показанията на свидетелите на обвинението и да участва в разпита им [55], Европейският съд по правата на човека анализира три критерия [56].

108. Първо, той проверява дали е налице сериозно и достатъчно основание, обосноваващо невъзможността за провеждане на разпит на свидетеля като смъртта му [57], здравословното му състояние, особената му уязвимост или неговите опасения [58].

109. Второ, Европейският съд по правата на човека проверява дали разпитът на свидетеля представлява единственото или решаващо доказателство, на което се основава осъдителната присъда на обвиняемия. Дори когато се приеме, че основанията, обосноваващи неявяването на свидетеля, са сериозни, те могат да се окажат недостатъчни предвид тежестта и решаващия характер, които може да има разпитът на свидетеля за установяването на виновността на обвиняемия, както и неговия интерес [59].

52 Вж. решение на ЕСПЧ от 10 февруари 2005 г., Graviano с/у Италия (CE:ECHR:2005:0210JUD001007502, § 39).

53 Вж. решение на ЕСПЧ от 15 декември 2011 г., Al-Khawaja и Tahery с/у Обединено кралство (CE:ECHR:2011:1215JUD002676605, § 146).

54 Вж. решения на ЕСПЧ от 15 декември 2011 г., Al-Khawaja и Tahery с/у Обединено кралство (CE:ECHR:2011:1215JUD002676605, § 120 и сл.) и от 15 декември 2015 г., Schatschaschwili с/у Германия (CE:ECHR:2015:1215JUD000915410, § 101 и цитираната съдебна практика).

55 Решение на ЕСПЧ от 10 февруари 2005 г., Graviano с/у Италия (CE:ECHR:2005:0210JUD001007502, § 37).

56 Вж. решение на ЕСПЧ от 15 декември 2015 г., Schatschaschwili с/у Германия (CE:ECHR:2015:1215JUD000915410, § 107 и цитираната съдебна практика).

57 Вж. решение на ЕСПЧ от 8 юни 2006 г., Бонев с/у България (CE:ECHR:2006:0608JUD006001800, § 44).

58 Вж. решение на ЕСПЧ от 15 декември 2011 г., Al-Khawaja и Tahery с/у Обединено кралство (CE:ECHR:2011:1215JUD002676605, § 121 и 122).

59 Вж. в това отношение решения на ЕСПЧ от 5 юли 2011 г., Dan с/у Молдова (CE:ECHR:2011:0705JUD000899907, § 31), от 15 декември 2011 г., Al-Khawaja и Tahery с/у Обединено кралство (CE:ECHR:2011:1215JUD002676605, § 126 и сл.) и от 29 юни 2017 г., Lorefice с/у Италия (CE:ECHR:2017:0629JUD006344613, § 41).

110. Така по делото, по което е постановено решение от 18 юли 2013 г., Vronchenko с/у Естония[60], Европейският съд по правата на човека е приел, че въпреки че съдебният състав е действал изцяло в интерес на детето, като е отказал да проведе разпита му в открито съдебно заседание, и въпреки че излъчването на видеозаписа от разпита в заседанието е позволило както на съдиите, така и на защитата да наблюдават поведението на жертвата и да преценят нейната надеждност, мерките за гарантиране на зачитането на правото на защита са недостатъчни предвид значението на показанията[61].

111. Накрая, трето, посоченият съд проверява дали са налице достатъчно компенсиращи доказателства, и по-специално солидни процесуални гаранции, които позволяват да се компенсират трудностите, причинени на защитата поради приемането като доказателства на изявленията на отсъстващия свидетел.

112. В този контекст Европейският съд по правата на човека проверява по-специално дали са представени други доказателства в подкрепа на свидетелските показания, като например експертизи за надеждността на пострадалото лице. Посоченият съд проверява също дали защитата е имала възможността да разпита свидетеля във фазата на разследването и дали излъчването в хода на съдебното заседание на видеозапис от разпита на свидетеля може да позволи на съда, на прокуратурата и на защитата да наблюдават поведението на свидетеля и да формират собствените си убеждения относно надеждността на неговите показания. Освен това Европейският съд по правата на човека взима предвид начина, по който съдебният състав, който разглежда делото по същество, е разгледал показанията на отсъстващ от процеса свидетел и основанията, поради които ги е приел за надеждни, като същевременно преценява и други налични доказателства[62].

113. От този анализ на практиката на Европейския съд по правата на човека могат да се направят следните уточнения.

114. Констатирам, че посоченият съд изхожда от принципа, че по правило разпитът на пострадалото лице, което участва в наказателното производство в качеството на свидетел, се провежда пред съдебния състав, който трябва да реши делото. Това е и принципът, отстояван от законодателя на Съюза в контекста на Директива 2012/29, тъй като нито една от нейните разпоредби, с изключение на тази за децата жертви, не освобождава пострадалото лице, дори и най-уязвимото, от провеждането на разпит в хода на наказателното производство, нито ограничава броя на разпитите.

115. Европейският съд по правата на човека обаче допуска изключения от този принцип, като преценява във всеки отделен случай справедливостта на производството като цяло. В това отношение посоченият съд взема предвид уязвимостта на пострадалото лице, но също и неговата роля и значението на показанията му в рамките на наказателното производство. Това също са обстоятелства, които държавите членки трябва да вземат предвид при прилагането на Директива 2012/29. Макар да изглежда, че ЕКПЧ защитава в по-голяма степен пострадалото лице, като допуска, че то може легитимно да бъде освободено от задължението да се яви в открито съдебно заседание, следва да се припомни, че Директива 2012/29 установява само

60 CE:ECHR:2013:0718JUD005963209. Решение относно неявяването на процеса на жертвата на сексуално престъпление — малолетно или непълнолетно лице, с цел закрила на висшия интерес на детето. Вж. също решение на ЕСПЧ от 19 декември 2013 г., Rosin с/у Естония (CE:ECHR:2013:1219JUD002654008, § 57 и 60).

61 § 65 от това решение. В решението си от 15 декември 2011 г., Al-Khawaja и Tahery с/у Обединено кралство (CE:ECHR:2011:1215JUD002676605, § 125) Европейският съд по правата на човека вече е посочил, че „като се има предвид степента, в която отсъствието на свидетел се отразява негативно на правото на защита, […] [п]реди да се освободи свидетел от задължението за явяване поради опасенията му да се яви на процеса, съдът трябва да приеме за установено, че всички други възможности, като например запазване на анонимност или други специални мерки, са неподходящи или е невъзможно да бъдат приложени“.

62 Вж. решение на ЕСПЧ от 15 декември 2015 г., Schatschaschwili с/у Германия (CE:ECHR:2015:1215JUD000915410, § 125 и сл.).

минимални правила. Следователно тя не е пречка държавите членки да разширят обхвата на установените в нея права, за да предоставят по-висока степен на защита на особено уязвимите пострадали лица, например като разрешат използването като доказателство на протоколите от дадените от тях показания.

116. Предвид практика на Европейския съд по правата на човека приемането на такава мярка би следвало да се предшества от претегляне на всички засегнати интереси. В този контекст държавите членки трябва да проверят по-специално дали разпитът на пострадалото лице може да е от решаващо значение за целите на постановяване на присъдата на обвиняемия или да породи съмнения относно неговата надеждност, като предоставят солидни процесуални гаранции, че събирането на доказателства в рамките на наказателното производство не засяга справедливия съдебен процес по смисъла на член 47, втора алинея от Хартата и не нарушава правото на защита по смисъла на член 48, параграф 2 от нея.

117. Именно с оглед на всички тези съображения предлагам на Съда да приеме, че член 18 от Директива 2012/29 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, която, в правна система като разглежданата в главното производство, предвижда, при промяна в първоинстанционния съдебен състав, пред който пострадалото лице е било разпитано в качеството на свидетел, процесуален ред, по силата на който обвиняемият може да се противопостави на прочитането на протоколите от разпита на пострадалото лице, като по този начин изиска провеждането на нов разпит на това лице, по-специално когато пострадалото лице е решаващ свидетел, въз основа на чиито показания може да се установи виновността или невиновността на обвиняемия.

118. Освен това считам, че когато въз основа на тази национална правна уредба обвиняемият иска провеждането на нов разпит на пострадалото лице, компетентните национални органи са длъжни да извършат в съответствие с член 22 от Директива 2012/29 индивидуална оценка с цел да се установят специфичните нужди на пострадалото лице и евентуално доколко то може да се ползва от специалните мерки за защита, предвидени в членове 23 и 24 от същата директива. При тези обстоятелства смятам, че националните съдилища трябва да гарантират, че тези мерки не засягат справедливия съдебен процес по смисъла на член 47, втора алинея от Хартата и не нарушават правото на защита по смисъла на член 48, параграф 2 от нея.

119. Накрая, предлагам също на Съда да уточни, че Директива 2012/29 допуска държава членка да приеме мерки, които предоставят по-висока степен на защита във връзка с разпита на пострадалите лица в хода на наказателното производство, при условие обаче че тези мерки не нарушават посочените основни права.

Б. Обхват на правото на решение за обезщетение на пострадалото лице в рамките на разумен срок

120. Съгласно член 16 от Директива 2012/29 държавите членки трябва да гарантират, че в хода на наказателното производство или в друго съдебно производство пострадалите от престъпление лица имат право да получат решение за обезщетение в рамките на разумен срок.

121. С оглед на текста на тази разпоредба в акта си за преюдициално запитване Tribunale di Bari (Районен съд Бари) посочва, че обвиняемият може да се възползва от разглежданата национална правна уредба с отлагателна цел, осуетявайки по този начин своевременното поправяне на вредите, изисквано в член 16 от Директива 2012/29. Запитващата юрисдикция дори споменава за недобросъвестно поведение, което би могло да се превърне в системно и би довело, предвид удължаването на процесуалните срокове, до погасяване на производството по давност.

122. Според мен този довод е неубедителен.

123. Съгласно член 47, втора алинея от Хартата всеки действително има право неговото дело да бъде гледано в разумен срок. Както вече посочих, съгласно член 52, параграф 3 от Хартата смисълът и обхватът на това право са същите като дадените им в член 6, параграф 1 от ЕКПЧ.

124. От практиката на Европейския съд по правата на човека следва, че спазването на член 6, параграф 1 от ЕКПЧ по принцип предполага, че всички фази на съдебното производство, гражданскоправно или наказателноправно, приключват в разумен срок, което включва фазите след постановяване на решенията по същество [63], като например производството за събиране на съдебни разноски или ефективното събиране на вземания.

125. Макар националните съдилища да могат да вземат предвид изискванията за процесуална ефективност и икономия, например като приемат, че системното организиране на съдебни заседания може да представлява пречка за необходимото полагане на особена грижа и да възпрепятства спазването на разумен срок [64], Европейският съд по правата на човека все пак припомня, че бързината на производството е само един от компонентите на по-общия принцип на добро правораздаване [65] и че „член 6, [параграф 1 от ЕКПЧ] им[а] за цел преди всичко да защити интересите на защитата и тези на доброто правораздаване“ [66].

126. Следователно в рамките на главното производство изискването за постановяване в разумен срок на решение за обезщетение на пострадалото лице не засяга обхвата на принципите на устното начало и на пряко и непосредствено познаване на делото от съда, което е абсолютно необходимо за изграждане от съда на собствено убеждение.

127. Подходът, възприет от законодателя на Съюза, е изцяло в съответствие с принципите, изведени от Европейския съд по правата на човека. Както вече посочих, от съображения 12 и 66 от Директива 2012/29 следва, че предвидените в нея права, сред които е правото на постановяване на решение за обезщетение в рамките на разумен срок, не засягат зачитането на процесуалните права на извършителя на престъплението, и по-специално на правото му на защита и правото на справедлив съдебен процес [67].

128. Поради това правото, признато на пострадалото лице в член 16 от Директива 2012/29, не може да засегне ефективното упражняване на процесуалните права, признати на обвиняемия, по-специално в положение като разглежданото, при което съдебният състав, пред който е било разпитано пострадалото лице, е променен поради преместване на един от съдиите, или, с други думи, поради настъпването в хода на съдебното производство на обстоятелство не по негова вина. В такъв случай от обвиняемия не може да се изисква да се откаже от ефективното упражняване на процесуалните си права под претекст, че трябва да се ускори ходът на правораздаването, за да се постанови в разумен срок решение за обезщетението, дължимо на пострадалото лице.

129. По настоящото дело запитващата юрисдикция посочва, че отказът на обвиняемия да се използват протоколите от разпита, може да представлява умишлено възпрепятстване на нормалния ход на наказателното производство. Този риск очевидно не е изключен. Трябва да се отбележи обаче, че са изминали почти две години между първото съдебно заседание, в хода на което пострадалото лице е било разпитано за първи път на 14 април 2015 г., и второто съдебно заседание от 21 февруари 2017 г., на което защитата е поискала да се проведе нов разпит вследствие на промяната в състава на запитващата юрисдикция. Следователно не е

63 Решения на ЕСПЧ от 23 септември 1997 г., Robins с/у Обединено кралство (CE:ECHR:1997:0923JUD002241093, § 28) и от 21 април 1998 г., Estima Jorge с/у Португалия (CE:ECHR:1998:0421JUD002455094, § 45).

64 Решение на ЕСПЧ от 23 ноември 2006 г., Jussila с/у Финландия (CE:ECHR:2006:1123JUD007305301, § 42).

65 Решение на ЕСПЧ от 12 октомври 1992 г., Boddaert с/у Белгия (CE:ECHR:1992:1012JUD001291987, § 39).

66 Решение на ЕСПЧ от 21 ноември 1995 г., Acquaviva с/у Франция (CE:ECHR:1995:1121JUD001924891, § 66).

67 Вж. точка 72 от настоящото заключение.

изключена възможността поради изтеклия период от време между двете съдебни заседания възприятията на различните факти да са избледнели в съзнанието на двамата съдии, пред които е бил проведен първият разпит. С оглед на тези обстоятелства и предвид факта, че един от тримата съдии в състава на запитващата юрисдикция е бил сменен, смятам, че запитващата юрисдикция е длъжна преди всичко да гарантира спазването на принципа на непосредственост както във времеви, така и в пространствен аспект и да осигури зачитането на основните права на обвиняемия, като му позволи да оспори — в съответствие с принципа на състезателност и в присъствието на всички членове на съдебния състав, който трябва да се произнесе по делото — показанията, които могат да обосноват постановяването на осъдителна присъда.

130. С оглед на тези съображения предлагам на Съда да приеме, че член 16 от Директива 2012/29 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, която, в правна система като разглежданата в главното производство, предвижда, при промяна в първоинстанционния съдебен състав, пред който пострадалото лице е било разпитано в качеството на свидетел, процесуален ред, по силата на който обвиняемият може да се противопостави на прочитането на протоколите от разпита на пострадалото лице, като по този начин изиска провеждането на нов разпит на това лице, по-специално когато пострадалото лице е решаващ свидетел, въз основа на чиито показания може да се установи виновността или невиновността на обвиняемия.

VI. Заключение

131. С оглед на гореизложените съображения предлагам на Съда да отговори на поставения от Tribunale di Bari (Районен съд Бари, Италия) преюдициален въпрос по следния начин:

„1) Членове 16 и 18 от Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, която, в правна система като разглежданата в главното производство, предвижда, при промяна в първоинстанционния съдебен състав, пред който пострадалото лице е било разпитано в качеството на свидетел, процесуален ред, по силата на който обвиняемият може да се противопостави на прочитането на протоколите от разпита на пострадалото лице, като по този начин изиска провеждането на нов разпит на това лице, по-специално когато пострадалото лице е решаващ свидетел, въз основа на чиито показания може да се установи виновността или невиновността на обвиняемия.

Когато въз основа на тази национална правна уредба обвиняемият иска провеждането на нов разпит на пострадалото лице, компетентните национални органи са длъжни да извършат в съответствие с член 22 от Директива 2012/29 индивидуална оценка с цел да се установят специфичните нужди на пострадалото лице и евентуално доколко то може да се ползва от специалните мерки за защита, предвидени в членове 23 и 24 от същата директива. При тези обстоятелства националните съдилища трябва да гарантират, че тези мерки не засягат справедливия съдебен процес по смисъла на член 47, втора алинея от Хартата на основните права на Европейския съюз и не нарушават правото на защита по смисъла на член 48, параграф 2 от нея.

2) Директива 2012/29 допуска държава членка да приеме мерки, които предоставят по-висока степен на защита във връзка с разпита на пострадалите лица в хода на наказателното производство, при условие обаче че тези мерки не нарушават посочените основни права“.